

د بشري هوساينې موسسه
Organization for Human Relief (OHR)

FUNDAMENTALS OF ACCOUNTING MANUAL

د حسابدارۍ بنسټونو زده کړيز لارښود

December 2020

Prepared by: Mohammad Ibrahim Mamoond

ننګرهار – افغانستان

www.ohr.org.af | www.facebook.com/ohr.org | www.twitter.com/ohrngo | info@ohr.org.af

Concentration

تمرکز:

د حسابدارۍ بنسټونو په نوم د ټریننگ تمرکز د مدني ټولنو د کار کوونکو د وړتیا پر لوړونې دی تر څو د حسابدارۍ په اړه یې پوهه زیاته شي، په دې اړه د خپلو ادارو د کارکوونکو پوهې ته وده ورکړي او وکړای شي چې د حسابدارۍ اړونده چارې په نوي میتودولوژي سره سمبال کړي.

Goal of Accounting Training

د حسابدارۍ د ټریننگ هدف:

د حسابدارۍ په هکله د ګډونوالو د پوهې د کچې لوړول تر څو وکړای شي د خپلو ادارو د چارو په پرمخ بیولو کې د حسابدارۍ اساسي او معیاري اصول په پام کې ونیسي او د خپلو ادارو د پرسونل وړتیاو ته پراختیا ورکړي ترڅو په دې توانیږي چې حسابداري په سمه توګه سرته ورسوي او د حسابدارۍ د اصولو پابند واوسي.

Objectives of Accounting Training

د حسابدارۍ د ټریننگ مقاصد:

ددې ټریننگ په پای کې به ګډونوال وتوانیږي چې:

- حسابداري وپیژني
- دغه ټریننگ خپلو کارکوونکو ته ولیردوي
- د حسابدارۍ اصطلاحات وپیژني
- د حسابدارۍ بنسټیز مفاهم او بنسټونه وپیژني
- د حسابدارۍ سایکل باندې پوه شي
- ژورنال وپیژني او اینټري پکې وکړای شي.
- لیجر وپیژني او د اینټریانو لیرد ورته وکړای شي
- ټرایل بیلانس وپیژني او بیلانس کونه پکې وکړای شي
- کیش بوک او بیلابیل ډولونه یې وپیژني

د لارښود ليکلی

مخ

ليکلی

- ۱- حسابداري څه ته وايي او حسابدارۍ کي شاملې کړنې..... ۵
- ۲- د حسابدارۍ اساسي موخې ۷
- ۳- د حسابدارۍ د مالوماتو کاروونکي..... ۸
- ۴- د حسابدارۍ د مالوماتو ډولونه..... ۱۰
- ۵- د حسابدارۍ گټې..... ۱۱
- ۶- د حسابدارۍ لمرني اصطلاحات- تعريفونه..... ۱۲
- ۷- د **Assets** وېشنه..... ۱۳
- ۸- د **Liabilities** ډولونه..... ۱۴
- ۹- د حسابدارۍ لمرني مفاهم او تالانلارۍ- د حسابدارۍ لمرنۍ انگيزي..... ۱۶
- ۱۰- د حسابدارۍ د کړۍ يا ساپکل او بنسټونو پېژندنه..... ۱۷
- ۱۱- د حسابدارۍ کړۍ يا ساپکل..... ۱۷
- ۱۲- د راکړې ورکړې تشخيص..... ۱۸
- ۱۳- د گڼون اسناد/ د سرچيني اسناد ۱۸
- ۱۴- ډبل اينټري سيستم..... ۲۰
- ۱۵- د گڼونونو وېش..... ۲۲
- ۱۶- د ډيبيټ او کريډيټ قواعد..... ۲۳
- ۱۷- گولډن رولز..... ۲۴
- ۱۸- ژورنال..... ۲۶
- ۱۹- ليجر..... ۲۹
- ۲۰- ترکيبي اينټرياني..... ۳۱
- ۲۱- ټرايل بيلانس..... ۳۲
- ۲۲- کيش بوک..... ۳۶

میتودولوژي: Methodology

د حسابدارۍ د تېرینګ د ښه پرمختګ لپاره به د OHR اسانچاري د لاندې میتودونو څخه کار اخلي.

- مغزي تحریک
- ارایه
- کوچني ډله ییز کارونه
- پوښتنې او ځوابونه
- VIPP میتود
- لکچر

موده: Duration

د حسابدارۍ تېرینګ به څلور بشپړې رسمي کاري ورځې دوام وکړي چې هره ورځ به د سهار په ۰۸ بجو پیل او د ماسپینین په ۰۳ بجو پای ته رسیږي.

اسانچاري: Facilitators

محمد ابراهیم ماموند

ضیا الله محمدي

ځای: Training Venue

د OHR د غونډو او زده کړو تالار

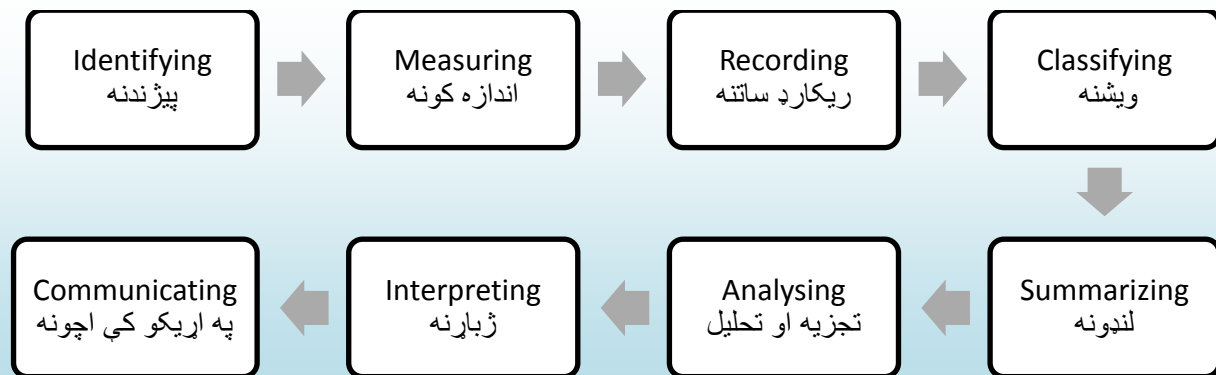
لمړۍ څپرکۍ

د حسابدارۍ پېژندنه Introduction to Accounting

حسابداري څه ته وايي؟

د يو مالوماتي سيستم په حيث، د يوې ادارې د اقتصادي مالوماتو د پېژندنې، اندازه کونې او اړيکو کې اچونې پروسه ده چې دغه مالومات د بني پرېکړې کونې لپاره وي.

له همدې امله په حسابدارۍ کې دغه لاندې کړنې شاملېږي:

راځئ چې دغه کړنې يو په يو تر بحث لاندې ونيسو:

۱. د راکړو ورکړو او چارو پېژندنه: Identifying the Transactions and Events

لمړۍ گام د يوې سوداگريزې ادارې د راکړو ورکړو او چارو پېژندل دي، راکړه ورکړه يوه تبادله وي چې په هغې کې هره غاړه ارزښت ترلاسه کوي يا بې له لاسه ورکوي (لکه د توکيو اخيستل). يوه چاره که داخلي وي يا باندنۍ يوي سوداگريزې ادارې ته د اهميت واقع کيدل دي (لکه د توليد لپاره د اومو موادو کارول). د يوې سوداگريزې ادارې مطلب يو اقتصادي واحد دی چې اقتصادي فعاليتونه پر مخ وړي (لکه: TELCO, TATA, او نور).

۲. پېژندل شوې راکړې ورکړې او چارې اندازه کول: Measuring the Identified Transactions and Events

دغه راکړې ورکړې د پيسو په بڼه اندازه کېږي.

۳. ريكارډ ساتنه: Recording

دغه اندازه شوې راکړې ورکړې بيا د حساب په کتابونو کې ددوی د واقع کېدو وروسته سم د واره ريكارډ کېږي.

۴. ویشنه: Classifying

دغه ريكارډ شوې راکړې ورکړې بيا ویشل کېږي چې ورته راکړې ورکړې يې په يو ځای کې ځای پرځای کېږي. چې دا په لیجر کې د راکړې ورکړې د خونديتوب په وسیله کېږي، د بیلګې په توګه، د توکیو ټوله پیرودنه په purchase ledger کې موندل کېدای شي.

۵. لنډونه: Summarizing

دغه ویشل شوې راکړې ورکړې بيا په داسې بڼه لنډېږي چې د حسابدارۍ د مالوماتو کاروونکو ته ګټور تمام شي. د بیلګې په توګه د حسابدارۍ مالومات د profit & loss account, balance sheet, cash flow statement او نورو د چمتو کولو لپاره پکارېږي.

۶. تجزیه او تحلیل: Analyzing

دا په financial statement کې د بیلابیلو موادو ترمنځ د اړیکو په څیړلو سره سرته رسیږي، تجزیه او تحلیل د یوې سوداګریزې ادارې یا business entity د پیاوړتیاو، کمزوریو، فرصتونو او تهدیدونو یا SWOT په موندلو کې مرسته کوي.

۷. ژباړنه: Interpreting

په (تجزیه او تحلیل) کې رامنځته شوې اړیکې بيا د حسابدارۍ د مالوماتو کاروونکو ته ژباړل کېږي. حسابدار نه یوازې دا روښانه کوي چې څه واقع شوي دي، بلکې دا هم څرګندوي چې ولې واقع شوي دي او څه ښايي واقع شي.

۸. په اړیکو کې اچونه: Communicating

په دې وخت کې لنډ شوي، تجزیه شوي او ژباړل شوي مالومات د حسابدارۍ د مالوماتو کاروونکو ته لېږدول کېږي، چې بيا دوی ددې پر بنسټ تر ټولو ښې پریکړې کولای شي.

د حسابدارۍ بنسټونو لارښود Fundamentals of Accounting Manual

د حسابدارۍ دندې چې په پورته ډول مو تشرېح کړې په لاندې ډول بيانېږي:

د حسابدارۍ اساسي موخي Main Objectives of Accounting

د حسابدارۍ اساسي موخي په لاندې ډول دي:

i. د حسابدارۍ د ریکارډ ساتنه: To maintain accounting record

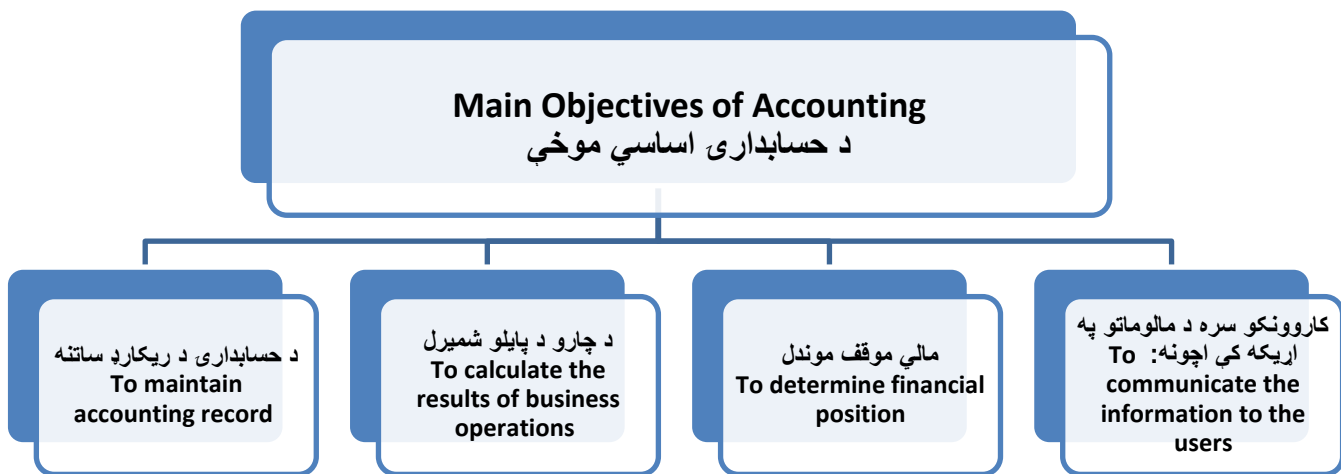
انساني ذهن ته دا ناشوني ده چې هغه ټولې بې شمېره راکړې ورکړې په یاد وساتي چې په یوه سوداګریزه اداره کې سرته رسېږي، ددې ترڅنګ لیکلې ریکارډ د تل لپاره د ژبني ریکارډ په پرتله ډیر ښه وي. د همدې لپاره محاسبه سرته رسېږي چې د یوې سوداګریزې ادارې د شته و او پورونو او همداشان د مالي راکړو ورکړو یو سیستماتیک ریکارډ خوندي شي.

ii. د چارو د پایلو شمیرل او مالي موقف موندل: To calculate the results of operations and to find out financial position:

د یوې ټاکلې مودې لپاره د سوداګریزې ادارې د چارو پایلې او ددې د شته و او پورونو حالت هغه وخت په اسانۍ سره موندل کېدای شي چې د ورځنیو راکړو ورکړو ریکارډ په سیستماتیکه بڼه ساتل شوی وي. حسابداري د یوې دندې په حیث د راکړو ورکړو سیستماتیکه ریکارډ ساتنه باوري کوي.

د حسابدارۍ بنسټونو لارښود Fundamentals of Accounting Manual

- iii. کاروونکو سره د مالوماتو په اړیکه کې اچونه: To communicate the information to the users
- حسابداري باندنیو او کورنیو کاروونکو سره مالومات په اړیکه کې اچوي. کورني کاروونکي د مدیریت ټولې کچې (لوري، منځنۍ او ښکته کچې) دي. د لوري کچې مدیریت مالوماتو ته د پلان اچونې لپاره اړتیا لري او د منځنۍ کچې مدیریت ورته د چارو د کنټرول لپاره اړتیا لري.
- باندني کاروونکي لکه بانکونه او پور ورکوونکي د یو تثبیت ټول ریکارډ ته نیغ په نیغه لاسرسی نه لري، دوی باید د مالوماتو د یوې سرچینې په توګه پر financial statement تکیه وکړي.

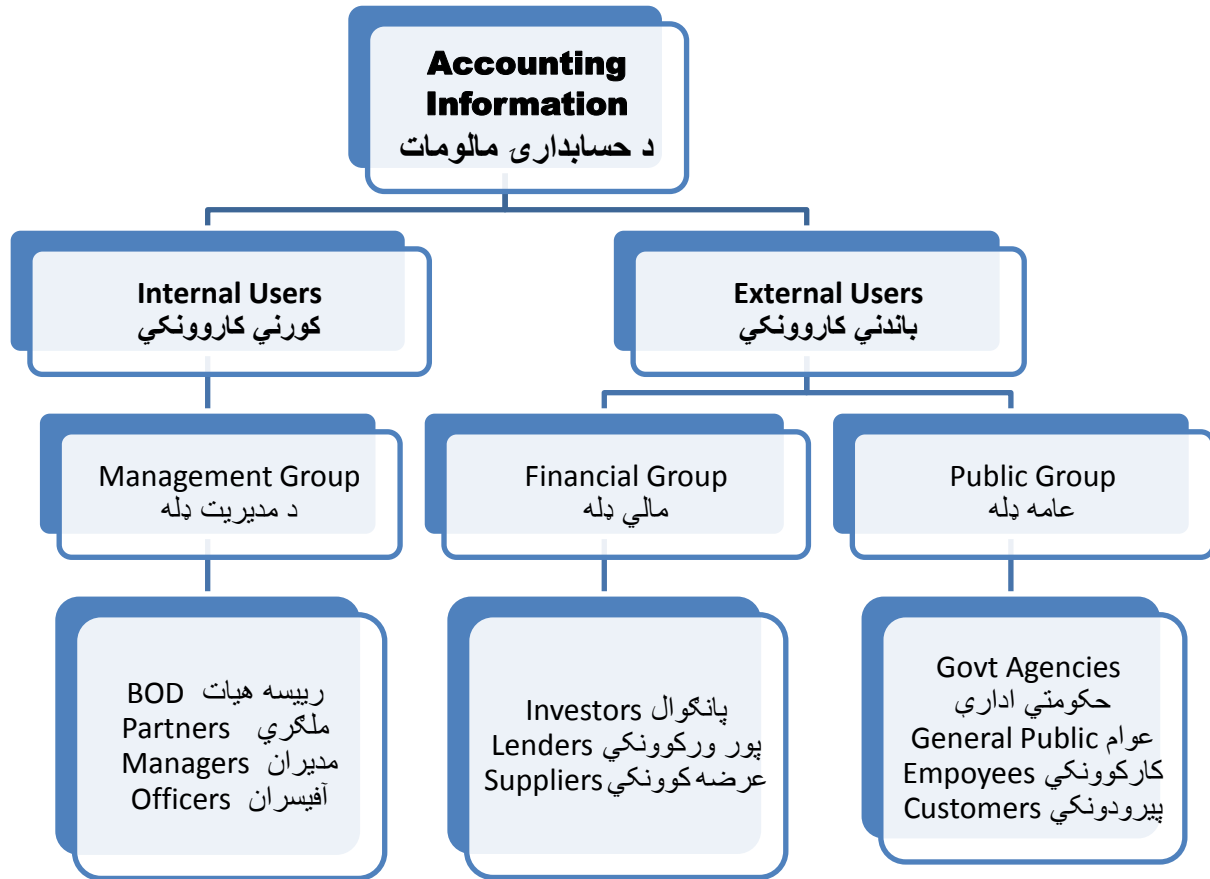

د حسابدارۍ د مالوماتو کاروونکي Users of Accounting Information

د حسابدارۍ مالومات د دوه ډوله خلکو لخوا کارول کېږي چې کورني او بهرني دي. کورني کاروونکي د سوداګريزې ادارې د مدیریت یا منجمنت ډله ده چې د هغو لپاره باید مالومات راغونډ او وڅیړل شي، د بیلګې په توګه اجرايوي هیات، سوداګریز ملګري، مدیران او آفیسران.

بهرني کاروونکي د لاندې ډلو څخه عبارت دي:

- i. پانگه اچوونکي Investors**
- پانگه اچوونکي سوداگريز واحد ته پانگه برابر وي. په کمپنيو کې مالکیت له مدیریت نه بیل وي، له همدې امله مالکان غواړي پوه شي چې ددوی پیسې د مدیریت لخوا څنگه لگيري.
- ii. پور ورکوونکي Lenders**
- د حسابدارۍ مالومات دوی ته ډاډ ورکوي چې ددوی پورونه به د سوداگريز واحد لخوا د هغوی د کټي سره یوځای ورکول کيږي.
- iii. عرضه کوونکي Suppliers**
- عرضه کوونکي عموماً په پور عرضه کوي او باید چې کافي ډاډ ترلاسه کړي چې ددوی پیسې به د سوداگري لخوا بیرته ورکول کيږي.
- iv. پیرودونکي Customers**
- پیرودونکي باید د توکیو په دوامداره عرضې ډاډه شي، که نه نو دوی به ددې توکیو پرځای د نورو توکیو پیرودل غوره وگڼي.
- v. حکومتي ادارې Government Agency**
- حکومت د سوداگري د پراختیا یا کمونې، وارداتو او صادراتو، د کارگرو او ماليې د قوانینو په وضع کولو او نورو کې پر مالي مالوماتو تکیه کوي.
- vi. عوام Public**
- د عامه خلکو لپاره مالي مالومات د رغتیايي ازمایښت د رپورټ پشان دي، دا خلکو ته د ادارې د ودې او د پانگوني د فرصتونو په اړه ګټور مالومات وړاندې کوي.
- vii. کارکوونکي Employees**
- کارکوونکي د ادارې په مالي مالوماتو کې ځکه ډیره لیوالتیا لري چې ددوی اوسنی حال او راتلونکي کمپنۍ پورې اړه لري.

Types of Accounting Information د مالوماتو ډولونه

د حسابدارۍ مالومات د هغوی موخي او اندازه کونې معیار ته په کتنه په بیلابیلو ډولونو ویشل کېدای شي. د حسابدارۍ د مالوماتو بیلابیل ډولونه په لاندې ډول دي:

i. د مالي راکړو ورکړو او کړنو په اړه د حسابدارۍ مالومات

Accounting Information regarding financial transactions and events:

- الف- مالي موقف **Financial Position** - د مالي موقف په اړه مالومات په Balance sheet کې وي.
- ب- مالي اجرات **Financial Performance** - د مالي اجراتو په اړه مالومات په Statement of Profit & Loss کې وي.
- ج- د نغدو پیسو جریان **Cash Flow** - د کیش فلو په اړه مالومات په مالي سټیټمنټونو یا Cash Flow Statement کې وي.

د حسابدارۍ بنسټونو لارښود Fundamentals of Accounting Manual

ii. د يو توليد، چارې يا دندې د لگښت په اړه د حسابدارۍ مالومات
Accounting Information relating to cost of a product, operations or functions:

د يو توليد، سوداگريزې چارې يا دندې په اړه بکې مالي مالومات وي.

iii. د سوداگرۍ د کړنو د پلان اچونې او کنټرول په اړه د حسابدارۍ مالومات
Accounting information relating to planning and controlling activities of a business:

دغه مالومات ښايي بيا په لاندې ډول ووېشل شي:

الف: مالي مالومات Information relating to Finance

ب: توليد پورې اړوند مالومات Information relating to Production

ج: بازار موندنې پورې اړوند مالومات Information relating to Marketing

د: پرسونل او ادارې پورې اړوند مالومات Information relating to Personnel and Administration

ز: نورو برخو لکه څيړنې او پراختيا پورې اړوند مالومات i.e. Information relating to Other Areas (Research and Development)

iv. د سوداگريزو پريکړو په ټولنيزو اغيزو پورې اړوند د حسابدارۍ مالومات
Accounting Information relating to Social Effect of business decisions

v. چاپيريال او ايکولوژي پورې اړوند د حسابدارۍ مالومات
Accounting Information relating to Environment and Ecology

vi. انساني سرچينو پورې اړوند د حسابدارۍ مالومات
Accounting Information relating to Human Resources

د حسابدارۍ گټې Advantages of Accounting

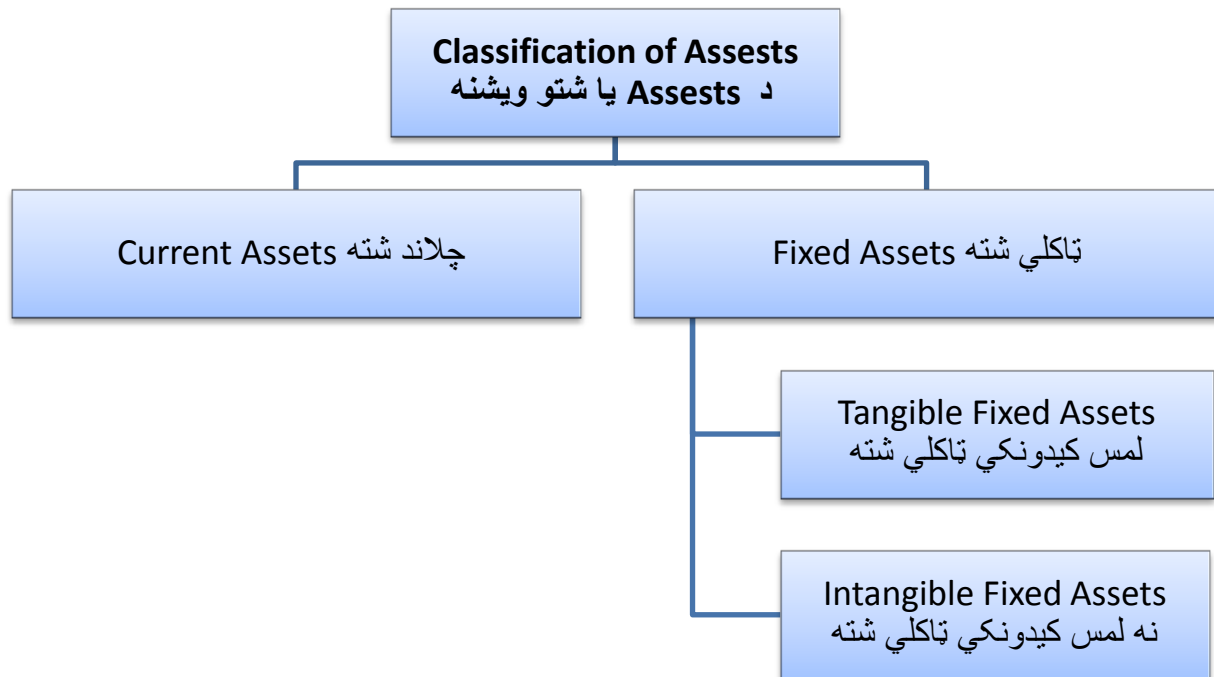
- i. انساني حافظه کمزورې وي، هر څه په ياد نشي ساتلای
- ii. سوداگري اداره د حقوقي اړتياو پوره کولو ته اړباسي.
- iii. د سوداگرۍ د سوچه گټې وټې په موندنه کې مرسته کوي.
- iv. د سوداگريزې ادارې د مالي موقف په موندنه او روښانه کولو کې مرسته کوي.
- v. کاروونکو سره په ښې پريکړې کونې کې مرسته کوي.
- vi. د حسابدارۍ پر اساس حقيقي پايلې او پلان شوي پايلې پرتله کيږي.
- vii. د مديريت سره د سوداگريزو چارو په کنټرول او پلان اچونه کې مرسته کوي.
- viii. حسابداري پر شتو کنټرول اسانوي چې دا د Cash Balance, Bank Statement, Stock، پورويو او نورو په چمتو کولو سره ترسره کيږي.
- ix. د ماليې ورکول اسانوي.
- x. د پور ورکونکو نه د پور اخيستلو کې مرسته کوي چې دوی ته تاريخي او د پروژو مالي ستيتمنتونه ورکول کيږي.

دويم څپرکی

د حسابدارۍ لمرني اصطلاحات Basic Accounting Terms

تعريفونه

- i. **Entity**: دا هغه اقتصادي واحد دی چې اقتصادي فعاليتونه سرته رسوي. د بيلگې په توگه: Tata Steel ، Reliance Industries او نور.
- ii. **Event**: دا هغه واقع کيدنې دي چې اينيټي ته د اهميت وړ وي. لکه د اومو موادو اخيستل، توکي په يو پيرونکي خرڅول، کارکوونکو ته د تنخوا ورکول، د نويو ماشينونو اخيستل او نور.
- iii. **Business transaction**: دا هغه تبادلې ده چې هره ډله پکې يو ارزښت له لاسه ورکوي يا يې لاسته راوړي. يا په بل عبارت په هره سوداگريزه راکړه ورکړه کې له يوې ډلې بلې ته د ارزښت ليرد وي. لکه کله چې په نغدو توکي واخيستل شي په دې صورت کې د توکي ليرد له پلورونکي څخه پيرونکي ته وي او د نغدو پيسو ليرد له پيرونکي څخه پلورونکي ته وي.
- iv. **Voucher**: دا هغه سند دی چې د يوې سوداگريزې راکړې ورکړې د ثبوت په حيث کار کوي. لکه د نغدي پيرونکي پر وخت Cash Memo ووچر وي، د پور پيرونکي پر وخت Purchase Invoices ووچر وي. دا هغه اسناد دي چې پر اساس يې سوداگريزې راکړې ورکړې د حساب په کتابونو کې ريكارډ کيږي.
- v. **Entry**: دا يوې سوداگريزې راکړې ورکړې ته په کتنه د حساب په کتابونو کې د هغې ريكارډ کول دي، چې د ووچر پر اساس ترسره کيږي.
- vi. **Asset**: دا هغه سرچينه وي چې د تيرو کړنو پايلو ته په کتو د سوداگريزې ادارې لخوا کنټروليري او د راتلونکو کتو توقع ورڅخه کيږي. Assets په عمومي توگه په لاندې ډولونو وي:
- vii. **چلاند شته Current Assets**: دا هغه شته وي چې: الف- د نغدو په بڼه وي. ب- نغدو ته اوړي. ج- د توليد په پروسه کې لگيري لکه په لاس کې نغدي پيسې، په بانک کې پيسې، د اومو موادو شتون، نيمه وروستي توکي، پوروري، اخيستونکي بيلونه او نور.
- viii. **ټاکلي شته Fixed Assets**: دا هغه شته وي چې په دې هيله اخيستل شوي وي چې په سوداگري کې به د ډيري مودې لپاره پاتې کيږي چې له يوې محاسبوي مودې څخه زيات وخت په اداره کې پاتې کيږي لکه: د دفتر فرنيچر، ماشينونه او نور.

چټک ازمايښت:

ناسو څنگه پوهېدلی شئ چې یو شته یا Asset ټاکلی یا چالانده دی؟

دا د هغه لامل له مخې پېژندل کېږي چې له مخې یې دغه Asset ادارې ته راوړل شوی دی، چې دغه اسانه لار د لاندې درې پوښتنو د پوښتلو له مخې وي:

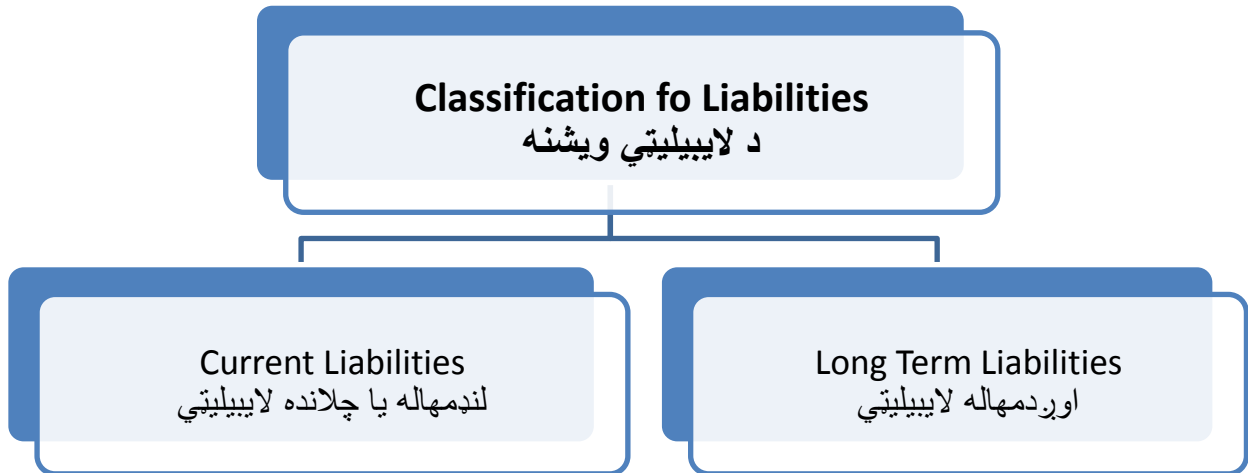
لمړۍ پوښتنه: آیا دغه Asset نقد دی که د بانک بیلانس دی؟

دویمه پوښتنه: آیا دغه Asset نغدو ته اړول کېږي که نه؟

دریمه پوښتنه: آیا دغه Asset ددغې سوداګرې د چارو په وسیله د تولید په پروسه کې کارول کېږي که نه؟

که چیرته دغو ټولو پورته پوښتنو ته ځواب (نه) وي نو دغه Asset یو ټاکلی یا Fixed Asset دی. که نه نو چالاند یا Current Asset دی.

ix. **Liabilities:** دا د مالک له فنډ پرته د يوې سوداگرۍ مالي مجبوریتونه دي چې د تیرو راکړو ورکړو یا کړنو له امله رامنځته شوي وي. چې په عمومي توګه په لاندې دوه ډوله دي:

x. **Capital:** دا هغه اندازه پیسې دي چې په یوه سوداګرۍ کې د هغې د څښتن لخوا یې پانګونه شوې وي. پانګه د ګټې او نوې پانګونې په وسیله ډیرېږي او د ټوان او ویستنې په وسیله کمېږي.

xi. **Drawings:** دا د نغدو پیسو، توکیو او یا نورو شتو هغه اندازه ده چې د سوداګرۍ نه د هغې د مالک لخوا د هغه د ځاني کارونې لپاره ویستل کېږي. د بیلګې په توګه ښاغلی گل خان ۵۰۰۰ نغدي افغانۍ، او د ۲۰۰۰ افغانیو په ارزښت توکي له خپلې سوداګرۍ خپل کور ته د ځاني کارونې لپاره وړي، نو دلته د ویستلو اندازه کېږي: $AFA\ 5000 + AFA\ 2000 = AFA\ 7000$

xii. **Purchases:** دا هغه اندازه توکي دي چې سوداګرۍ یې پېرودونکو ته د بیا عرضه کولو په موخه پېري، یا یې د تولید په پروسه کې کاروي.

xiii. **Sales:** دا د هغه اندازه توکي یا خدمتونه دي چې یوه سوداګري پر خپلو پېرودونکو پلوري.

- xiv. **زېرمه Inventory:** په عمومي ډول Stock ورته هم وايي . دا هغه توکي دي چې په سوداگرۍ کې پر پېرودونکو د پلورنې او يا د توليد په پروسه کې د کارونې لپاره وي. چې پدې کې اومه مواد، نیمه وروستۍ او وروستۍ توکي شاملې وي. (Opening stock & closing stock)
- xv. **پور اخیستونکي Trade Debtors:** دا هغه کسان وي چې د سوداگرۍ نه په پور توکي اخلي او پېسې بیا وروسته ادا کوي.
- xvi. **پور ورکوونکي Trade Creditors:** دا هغه کسان وي چې سوداگرۍ ته توکي په پور ورکوي او پېسې بیا وروسته ترلاسه کوي.
- xvii. **لګښت Expenditure:** دا د توکو، خدمتونو يا شتو د پېرودنې لګښت دی.
- xviii. **سوچه ګټه Net Profit:** پر لګښتونو د ګټې يا لاسته راوړنې ډیریدل، چې د مالک پانګه ډیروي.
- xix. **سوچه تاوان Net Loss:** پر ګټې يا لاسته راوړنې د لګښتونو ډیریدل، چې د مالک پانګه کموي.

دریم څپرکی

د حسابدارۍ لمرنې مفاهم او تئلاړي

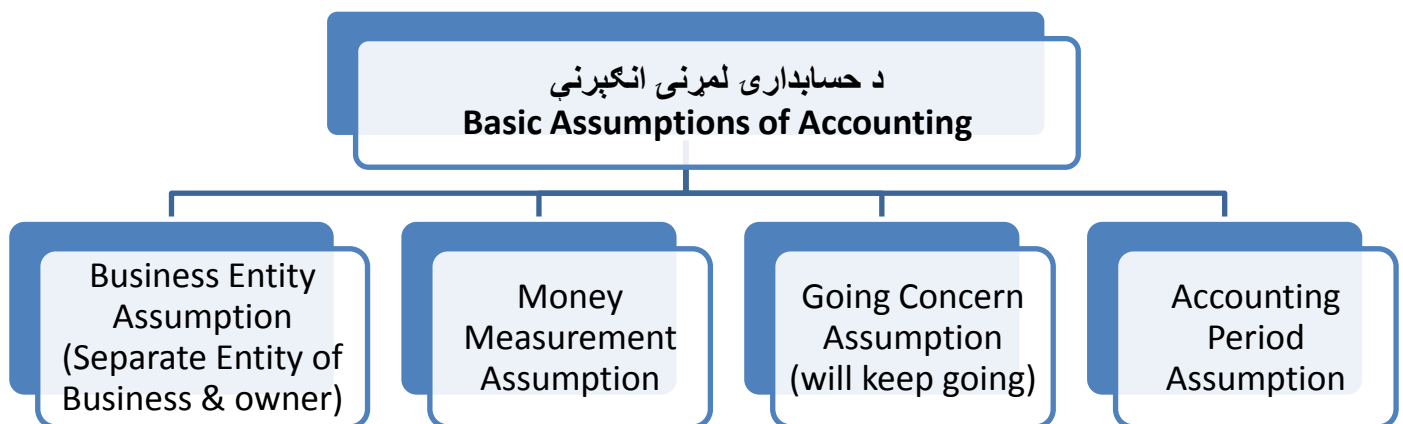
Basic Accounting Concepts and Principles

پېژندنه

حسابداري یو هنر، فن او وړتیا ده او د فزیک او ریاضي پشان ساینس نه دی چې میتودونه پکې د طبیعي قوانینو له مخې اټباري شي. د قوانینو یوه عمومي منل شوې ټولګه کولای شي د حسابدارۍ د پېژندنې او عملي کونې یووالي ته لار هواره کړي. د حسابدارۍ د تیوري په جوړښت کې د حسابدارۍ کارپوهانو په ځینو ځانګړو لمرنیو مفاهمو هوکړه کړې چې په دې څپرکي کې یې بیانوو.

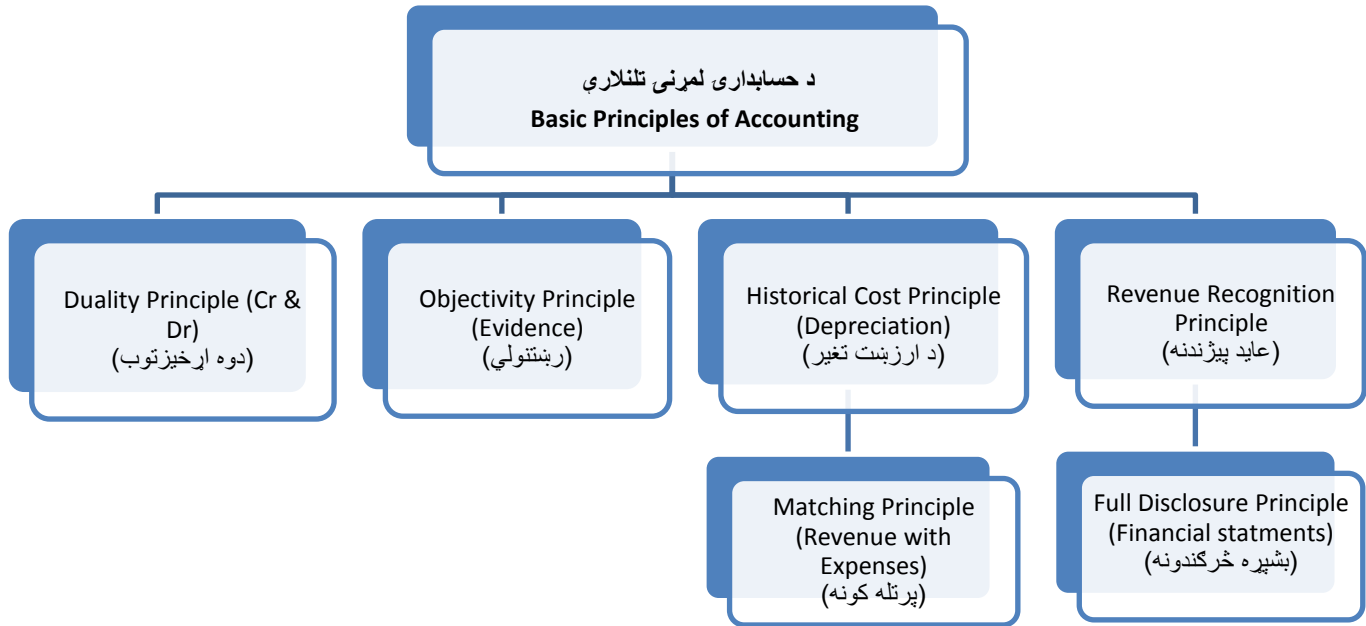
د حسابدارۍ لمرنې انگېرنې Basic Assumptions of Accounting

د حسابدارۍ لمرنې انگېرنې د هغو اساسي ستونو پشان دي چې د حسابدارۍ ټوله ودانې پر هغو ولاړه ده. دغه څلور لمرنې انگېرنې عبارت دي له:

د حسابدارۍ لمرنۍ تلنلارې Basic Principles of Accounting

دا تلنلارې موږ ته ښايي چې څنگه راکړې ورکړې بايد ریکارډ شي. د حسابدارۍ د لمرنيو څلورو انگيرنو پر بنسټ د حسابدارۍ دغه لاندې لمرنۍ تلنلارې رامنځته شوي دي:

ياني حسابدارۍ کې به کله چې يوه راکړه ورکړه کيږي نو هره خوا به يو څه له لاسه ورکوي يا به يو څه ترلاسه کوي يانې Dr او Cr په هره راکړه ورکړه کې وي، د هرې راکړې ورکړې لپاره سند او ثبوت وي، د هر شته او توکي تاريخي ارزښت پېژندل کيږي په دې مانا چې د بيو تغير او د توکي او شته و د ارزښت تغير که هغه د هغوی د زړښت او يا کاروني له امله وي، د حسابدارۍ په پای کې عاید پېژندل کيږي چې څومره عاید د لگښتونو څخه په لاس راغلی دی، دغه عاید د لگښتونو سره پرته کيږي چې څومره توپير دی د عاید اولگښت تر منځ او بيا په پای کې مالي حسابونه د Financial statements په بڼه وړاندې کيږي او کاروونکي ترې گټه پورته کوي.

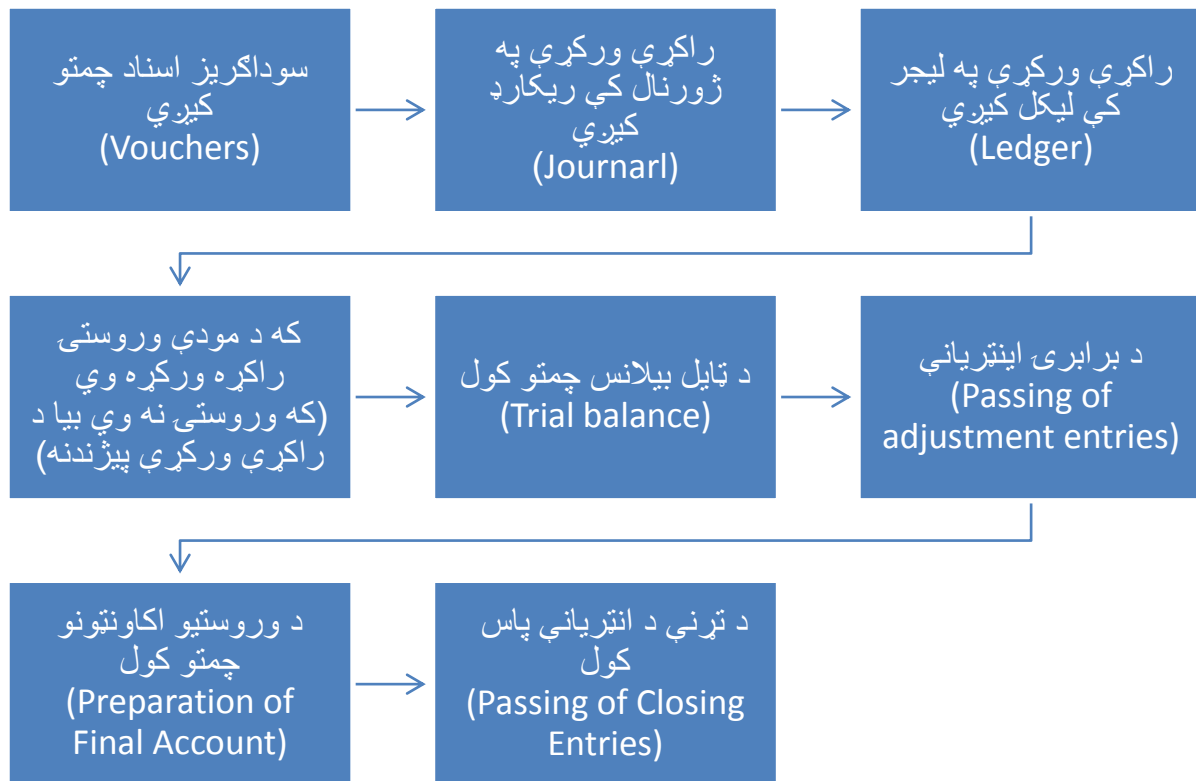
څلورم څپرکی

د حسابدارۍ د کړۍ او بنسټونو پیژندنه

Introduction to Accounting Cycle and Accounting Fundamentals

د حسابدارۍ کړۍ یا جریان Accounting Cycle

د حسابدارۍ کړۍ د محاسبې د هغو کړنلارو لړۍ ده چې د سوداګریزو راکړو ورکړو د ریکارډ کونې، ویشنې او لنډونې لپاره کارول کېږي.

د سوداګريزې راکړې ورکړې تشخیص Identification of Business Transaction

يوه سوداګريزه راکړه ورکړه هغه سوداګريزه کړنه وي چې د پيسو او توکيو يا خدمتونو تبادله پکې صورت نيسي. چې هره ډله پکې يو څه لاسته راوړي يا يې له لاسه ورکوي.

د يوې سوداګريزې راکړې ورکړې ځانګړتياوې : Characteristics of a Business Transaction

- i. يوه راکړه ورکړه کې به ضرور لږترلږه دوه ډلې وي.
- ii. په راکړه ورکړه کې به د پيسو يا د ارزښت تبادله او يا ليرېد وي لکه د توکيو يا خدمتونو.
- iii. ټولې خواوې بايد په برابر ټوګه مستفې شي.

د ګڼون اسناد/ د سرچينې اسناد Accounts documents/ Source documents

راکړې ورکړې د سوداګرۍ په جريان کې په ورځنۍ توګه تر سره کيږي. لکه څنګه چې هره راکړه ورکړه د سوداګرۍ پر مالي موقف اغيز لري نو له دې امله بايد د هرې راکړې ورکړې لپاره د سند په بڼه ثبوت وي، چې دغه سندونه د حساب په کتابونو د راکړې ورکړې په ريكارډ او اعتباري کولو کې مرسته کوي. چې دغه ډول اسنادو ته د سرچينې اسناد يا ملاتړي اسناد يا سوداګريز کاغذونه او يا ووچر وايي. دغه لاندې تر ټولو عام د سرچينې اسناد دي:

- **Cash memos**: دا د هغو راکړو ورکړو پر وخت چمتو کيږي چې په نغدو وي. په دې کې د اخيستل شوي توکي يا نورو شتو تفصيل وي لکه د هغو بيه، نيټه او ټولټال د نغدو بيه.
- **The Bill or Invoice**: دا د هغو راکړو ورکړو پر وخت چمتو کيږي چې په پور وي يا بې پيسې ورته په همدغه وخت کې نه ورکول کيږي بلکې په کومې بلې وروسته نيټه ورکول کيږي.
- **Receipt Book**: دا سند د نغدو پيسو د رسيدنې ثبوت چمتو کوي، ددې يا دويم نقل هم چمتو کيږي او يا د کاربن کاپي په بڼه يې دويم نقل ساتل کيږي.
- **Cheque**: چک يو ليکلی سند وي چې پر يو ټاکلي بانک ورکول کيږي چې دغه بانک ته پکې د ويستونکي لخوا لارښوونه شوې وي چې يو ټاکلي اندازه پيسې يو چاته ادا کړي. چک بايد د ويستونکي لخوا لاسليک شوی وي. د چک په اړه نور تفصيل به د کيش بوک تر سرليک لاندې ولولو.
- **Pay-in-slip**: د کاغذ دا ټوټه په بانک کې د پيسو امانت ايښودو پر وخت پکاريږي چې د پيسو ايښودنې نيټه او کچه پکې بيان شوې وي.

Debit Note

دا هغه سوداگريز سند دی چې یو چاته یې د گڼون د ډیبيټ کیدو خبر ورکوي. د بیلگې په توګه کله چې توکي په پور واخیستل شي او ددې یوه برخه بیرته واپس شي، نو ددغو واپس شویو توکیو د ارزښت یو ډیبيټ نوټ صادرېږي.

Credit Note

دا هغه سوداگريز سند دی چې یو پوروري ته یې د گڼون د کریډیټ کیدو خبر ورکوي. د بیلگې په توګه که چیرته یو پیروونکی د هغو توکیو یوه برخه واپس کړي چې مخکې پرې په پور خرڅ شوي دي نو په دې وخت کې د همدغو واپس شویو توکیو د ارزښت کریډیټ نوټ ورته صادرېږي.

Support Documents

دغه نور اسناد چې یو گڼونکي یا اکاونټینټ ته پکار وي ملاتړي اسناد ورته وايي. چې دې کې د راکړو ورکړو د اسنادو اصلي نقل شامل وي. لکه: Summary of working, Depreciation working etc.

د حسابدارۍ ډبل اینټري سیستم Double Entry System of Accounting

د حسابدارۍ د دوه اړخیز سیستم لمرنۍ انگیرنه دا ده چې هره سوداگريزه راکړه ورکړه به دوه عناصر لري، د بیلگې په توګه کله چې سوداگري یو څه تر لاسه کوي باید یو څه ورکړي هم. بیا هم که چیرته توکي پر پیروونکي په نغدو پلورل کیږي، د سوداگرۍ توکي بهر ځي، خو په مقابل کې یې دا د هغې په اندازې نغدې پیسې لاسته راوړي.

نو هره سوداگريزه راکړه ورکړه پر دوو گڼونونو (اکاونټونو) اغیز کوي. په ډبل اینټري سیستم کې د هرې راکړې ورکړې لپاره مساوي ډیبيټ او کریډیټ اینټرياني کیږي. د بیلگې په توګه په نغدو د ودانۍ د پیروونکي پر وخت، یو گڼون (د ودانۍ گڼون) ډیبيټ کیږي او بل (د نغدو گڼون) کریډیټ کیږي. که چیرته له یو نه زیات گڼونونه تر اغیزې لاندې راځي نو د ډیبيټ د اینټريانو مجموعه به د کریډیټ د اینټريانو د مجموعې سره یوشان وي. نو دا سیستم د نیوټن د حرکت د قانون سره پرتله کیدای شي چې وایي د هر عمل لپاره عکس العمل وي.

د ډبل یا دوه اړخیز سیستم اساسي ځانګړنې په ترتیب سره عبارت دي له:

- i. په ډیبيټ او کریډیټ اینټريانو د راکړې ورکړې ویشنه.
(Analysis of transaction in to Dr & Cr entries)
- ii. د ژورنال اینټرياني د لیجر په اکاونټونو کې ځای پر ځای کول.
(Posting of journal entries into ledger accounts)
- iii. ټرایل بیلانس په لاس راوړل.
(Taking out a Trial Balance)
- iv. اړینې د سمونې اینټرياني کول.
(Making necessary adjustment entries)
- v. Trading, Profit & Loss Account and Balance Sheet کښل.

څرگندونه:

X د 1,000 AFA توکي پر Y په نغدو خرڅې کړې دي، په دې وخت کې ددې راګرې ورکړې دوه برخې په لاندې ډول دي:

Sl. No.	Dual aspects for X	Sl. No.	Dual aspects for Y
1	Cash received AFA. 1,000	1	Cash paid AFA. 1,000
2	Goods transferred to Y AFA. 1,000	2	Goods received from X AFA. 1,000

څرګندونه:

X د 1,000 AFA توکي پر Y په پور خرڅې کړې دي، په دې وخت کې ددې راګرې ورکړې دوه برخې په لاندې ډول دي:

Sl. No.	Dual aspects for X	Sl. No.	Dual aspects for Y
1	Right to receive AFA. 1,000 from Y created	1	Liability to pay AFA. 1,000 to X created
2	Goods transferred to Y AFA. 1,000	2	Goods received from X AFA. 1,000

د حسابدارۍ مساوات Accounting Equation

د حسابدارۍ ډبل اینټري سیستم قواعد د حسابدارۍ د اساسي مساوات له مخې تشرېح کېږي:

$$\text{LIABILITIES} + \text{CAPITAL} = \text{ASSETS}$$

د کین لوري کې زیاتېدنې ته کریډیټ وايي او په بني لوري کې زیاتېدنې ته ډیبیټ وايي. په همدې ډول په کین لوري کې کمېدنې ته ډیبیټ او په بني لوري کې کمېدنې ته کریډیټ وايي.

د راګرو ورکړو قواعد عبارت دي له :

- د حسابدارۍ مساوات باید هر وخت انډول ولري. د هرې راګرې ورکړې بدلونونه باید هر یو په انډول کې وساتي.
- لګښتونه هغه وخت پیژندل کېږي چې کله سرچینې د اوسني عاید لپاره کارول کېږي. که نغدې پیسې دا اوس ورکول کېږي یا ورکړل شوې وي د لګښتونو د واقع کېدو پر وړاندې کومه پوښتنه نه ده.

د ګڼونو (اکاونټونو) ویش Classification of Accounts

اکاونټ څه شی دی؟

اکاونټ د یوې ټاکلې برخې یا particular head اړونده راکړو ورکړو په یوځای کې لندیز دی.

د اکاونټونو د ویش میتودونه : Methods of Classification of Accounts

د ګڼونو د ویش دوه میتودونه دي:

- i. د اکاونټونو دودیزه ویشته Traditional Classification of Accounts
- ii. د حسابدارۍ پر مساواتو ولاړه ویشنه Accounting Equation based Classification

د اکاونټونو دودیزه ویشته : Traditional Classification of Accounts

Types of Accounts	Meaning	Examples
Personal Accounts	These accounts are used for natural persons, artificial persons and representative persons (طبیعی او مصنوعي اشخاص او استازي)	Natural person- Zmarai A/c Artificial person- MCC A/c Representative person- Outstanding Salary A/c
Real Account	These accounts are used for tangible and intangible real assets (د شتو لپاره کارول کېږي)	Tangible asset- Land A/c, Building A/c, Furniture A/c, Plant & Machinery A/c etc. Intangible asset- Copyright A/c, Trademark A/c etc.
Nominal Account	These accounts are used for income & expenses (د عاید او لګښتونو لپاره کارول کېږي)	Exp. & Loss- Rent, Interest Paid Income & Gain- Commission Received etc.

Accounting Equation based Classification: د حسابدارۍ پر مساواتو ولاړه ویشنه:

Types of Accounts	Meaning	Examples
Asset Accounts	For tangible or intangible assets (د شتو لپاره)	Land A/c, Building A/c, Furniture A/c, Plant & Machinery A/c, Copyright A/c, Trademark A/c etc.
Liability Accounts	For Financial dues of a business entity towards outsiders (بهر نه د سوداگریز واحد پورونه)	Trade Creditors, Outstanding Expenses, Bank Overdraft, Long term loans etc.
Capital Accounts	For the owners of a business entity (د سوداگریز واحد مالکانو لپاره)	Capital A/c, Drawings A/c
Revenue Accounts	For recording incomes earned by a business entity (د سوداگریز واحد د عاید او گټې لپاره)	Sales A/c, Discount Received A/c, Interest A/c, Profit on sales of fixed assets A/c, Profit on sale of investments A/c etc.
Expense Accounts	For recording expenses incurred for earning revenue (د عاید لاسته راوړلو په موخه د لگښتونو لپاره)	Purchase A/c, Rent A/c, Salary A/c, Discount Allowed A/c, Interest Expense A/c etc.

The Rules of Debit and Credit: د ډیبیټ او کریډیټ قواعد

د ډبل اینټري سیستم مطلب د دواړو اړخونو ریکارډ کول دي- د هرې راکړې ورکړې لپاره د ارزښت ترلاسه کول او د ارزښت ورکول. دغه دواړه برخې د ډیبیټ او کریډیټ په حیث یو له بله بیلېږي، Dr. د ډیبیټ سمبول دی او Cr. د کریډیټ سمبول دی.

په بله وینا یو ګڼون په هغې اندازې سره ډیبیټ کیږي چې دغه ګڼون ته راځي او په هغې اندازې سره کریډیټ کیږي چې له دغه ګڼون څخه بهر وځي. هره راکړه ورکړه لږترلږه په دوه ګڼونونو اغیز کوي.

هر ډیبیټ باید یو ځواب ویونکی کریډیټ ولري

هر کریډیټ باید یو ځواب ویونکی ډیبیټ ولري

Fundamentals of Accounting Manual د حسابدارۍ بنسټونو لارښود

پر ګڼونونو د ډيبيټ-کريډيټ د قواعدو تطبيق "ګولډن قاعده"

Application of debit-credit rules to accounts- "THE GOLDERN RULE"

(د اکاونټونو د دوديزې وېشنې له مخې)

Personal A/c: Natural Person, artificial person & representative person

Real A/c: Tangible & intangible real assets

Nominal A/c: Income & expenses.

:Personal Account

Debit: د هغه چا اکاونټ چې ګټه تر لاسه کوي.

Credit: د هغه چا اکاونټ چې ګټه ورکوي.

يا

* Debit the receiver « ډيبيټ تر لاسه کوونکي »

* Credit the giver « کريډيټ ورکوونکي »

:Real or Property Account

Debit: د هغه asset اکاونټ چې راځي

Credit: د هغه asset اکاونټ چې بهر ځي

يا

* Debit what comes in « ډيبيټ هغه څه چې راځي »

* Credit what goes out « کريډيټ هغه څه چې بهر »

:Nominal or Fictitious Account

Debit: د لگښتونو او تاوان اکاونټ

Credit: د گټې او عايد اکاونټ

پا

* Debit expenses and loss	» د بېټ لگښتونه او تاوان
* Credit income and profit	» د کريدیت گټه او عايد

د اينټريانو ډولونه: Types of Entries

اينټريانې په دوه ډلو وېشل کيږي-

- **ساده اينټري Simple entry:** دا هغه اينټري وي چې يواځې په دوه اکاونټونو پکې اغيز کيږي. لکه يو اکاونټ د بېټ کيږي او بل اکاونټ په هماغه اندازه کريدیت کيږي.
- **ترکيبي اينټري Compound entry:** کله چې د ژورنال اينټري کې له دوه نه ډير اکاونټونه راشي نو compound entry ورته وايي. د compound entry بيلابيل ډولونه عبارت دي له:

- i. څو اکاونټونه د بېټ کيږي او يو اکاونټ کريدیت کيږي
- ii. يو اکاونټ د بېټ کيږي او څو اکاونټونه کريدیت کيږي
- iii. څو اکاونټونه د بېټ کيږي او څو نور کريدیت کيږي

پنځم څپرکی

ژورنال او لیجر

Journal and Ledger

د ژورنال مانا او جوړښت Meaning and Format of Journal

ژورنال کول:

ژورنال کول په ژورنال کې د راکړې ورکړې ریکارډ کولو ته وايي چې د اصلي او لمرۍ اینټري کولو کتاب ورته هم وايي او د حسابدارۍ ترټولو لمرنۍ او مهمه برخه ده.

ژورنال په لاندې نورو کالونو ویشل کیږي:

- **نیټه Date:** کال د ژورنال د هرې پاڼې د نیټې د کال په سر کې لیکل کیږي، د نیټې د کال په ورپسې کرښه کې میاشت او نیټه لیکل کیږي او تر هغې دوام کوي چې میاشت نه وي بدل شوې.
- **ځانګړنې Particulars:** دغه کال د اکاونټ د نومونو او تشریح لپاره دی د هغه اکاونټ نوم چې ډیبيټ کیږي د ځانګړنو د کال لږ څه ډیر کین لوري ته وي چې د نیټې د کال پسې وي، د Dr سمبول یې د همدغه کال بڼې لوري ته د ډیبيټ شوي اکاونټ ترڅنګ لیکل کیږي. او د ډیبيټ اندازه د پیسو د کال کین لوري ته لیکل کیږي. د کریډیټ شوي اکاونټ نوم په ورپسې کرښه کې لږ څه د لمرۍ کرښې د پیل نه بڼې لوري ته لیکل کیږي او د To مختاری یې په سر کې راځي. د کریډیټ اندازه د پیسو د کال په بڼې لور کې لیکل کیږي.
- **د لیجر ګڼه Ledger Folio:** دغه کال د particulars د کال بڼې لور ته وي او په ژورنال کې د اینټري پر وخت پکې لیکل نه کیږي بلکې پریښودل کیږي او کله چې دغه اینټرياني لیجر ته ورسېږي نو بیا د لیجر د هغې پاڼې ګڼه پکې لیکل کیږي چې همدغه ټرانزکشن پکې ریکارډ شوی دی.
- **د ډیبيټ اندازه Amount Debited:** د ډیبيټ اندازه په ډیبيټ (Dr) کال کې د اړونده راکړې ورکړې په مقابل کې لیکل کیږي.
- **د کریډیټ اندازه Amount Credited:** د کریډیټ اندازه په کریډیټ (Cr) کال کې د اړونده راکړې ورکړې په مقابل کې لیکل کیږي.

د حسابدارۍ بنسټونو لارښود Fundamentals of Accounting Manual

په جنرل لیجر کې د اینټرې کولو لپاره لاندې کرنلاره پلې کیږي:

- هره راکړه ورکړه په هغو اکاونټونو تجزیه کیږي چې اغیزمن کیږي، د قاعدې په حیث هره راکړه ورکړه لږترلږه په دوو اکاونټونو اغیز کوي.
- د هرې راکړې ورکړې لپاره د هغې د اغیزمن شویو ګڼونو ډول پېژندل کیږي یانې personal A/c, real A/c or Nominal A/c.
- ورپسې د ډیبیټ-کریډیټ قواعد پرې تطبیقېږي.
- په پای کې د ډیبیټ او کریډیټ اندازه باید مساوي وي.

بیلګه:

فرضا په ۱-۱-۲۰۱۲ نیټه، یو سوداګر د ۱۰۰۰ افغانیو توکي په نغدو خرڅوي، دلته هغه اکاونټونه چې اغیز پرې کیږي Cash A/c & Sales A/c دي چې کیش اکاونټ ډیبیټ کیږي او سیلز اکاونټ کریډیټ کیږي.

بیا فرضا په ۲-۱-۲۰۱۲ د ۵۰۰ افغانیو توکي په نغدو اخلي، دلته هغه اکاونټونه چې اغیز پرې کیږي Purchase A/c & Cash A/c دي. چې پرچیس اکاونټ ډیبیټ کیږي او کیش اکاونټ کریډیټ کیږي. دغه انټیرياني به په ژورنال کې په لاندې ډول وي:

	Date	Particulars	L.F.	Amount	Amount
2012					
Debit A/c	Jan 1	Cash A/c Dr		1000	
Credit A/c		→ To Sales A/c			1000
Narration		→ (Being goods sold for cash)			
Month & Year	→ 2	Purchase A/c Dr		500	
Not repeated		To Cash A/c			500
		(Being goods purchased for cash)			

Illustration 1:

2012

January

- 1 Mr. Tasal commences business as a computer merchant, trading under the name of "Computer Point" with a capital of AFA 400,000 brought in cash.
- 3 He buys on credit from Hindustan Computer Ltd., 10 computers @ AFA 30,000 each
- 15 He receives an invoice from Janata Transport Corporation for AFA 5,000 in respect of carriage of computers from Bangalore.
- 20 He opens a bank account by depositing AFA 350,000.
- 25 He sells 6 computers on credit to ABC Computers @ AFA 35,000.
- 29 He pays by cheque the amount for carriage.
- 31 He receives cash AFA 200,000 from ABC Computers.
- 31 He issues a cheque to Hindustan Computers Ltd. For AFA 300,000.

In the books of Computer Point

Journal

Date	Particulars	L F	Dr (AFA)	Cr (AFA)
2012 Jan 1	Cash A/c Dr. To Capital A/c (Being business started with and capital bought in as cash)		400,000	400,000
3	Purchase A/c Dr. To Hindustan Computers Ltd. A/c (Being the purchase of 10 computers @ AFA 30,000 each on credit)		300,000	300,000
15	Carriage Inward A/c Dr. To Janata Transport Corporation A/c (Being carriage charges payable)		5,000	5,000
20	Bank A/c Dr. To Cash A/c (Being the opening of a Bank Account)			
25	ABC Computers A/c Dr. To Sales A/c		210,000	210,000

Fundamentals of Accounting Manual د حسابدارۍ بنسټونو لارښود

	(Being the sale of 6 computers @ AFA 35,000 each on credit)			
29	Janata Transport Corporation A/c Dr. To Bank A/c (Being paid by cheque)		5,000	5,000
31	Cash A/c Dr. To ABC Computers (Being cash received from ABC Computers)		200,000	200,000
31	Hindustan Computers A/c Dr. To Bank A/c (Being paid by cheque)		300,000	300,000
			1,770,000	1,770,000

Ledger لیجر

په ژورنال کې د راکړې ورکړې د ریکارډ کولو ورپسې گام په لیجر کې پرانستل شوي اړونده گڼون ته د راکړې ورکړې لیرې دی.

د لیجر ماتا:

لیجر هغه اصلي کتاب دی چې ټول گڼونونه لکه Assets, Liabilities, Capital, Revenue, Expenses پکې وي او په ژورنال کې ریکارډ شوي راکړې ورکړې یې اړونده گڼونونو ته لیرېډول کېږي. لکه څنګه چې لیجر د راکړې ورکړې نه یې نه یې منزل مقصود دی نو ځکه ورته د اینټري وروستی کتاب یا Book of final entry وايي او دا یو دایمي ریکارډ وي.

د لیجر بڼه:

یو لیجر بڼایي په تړلیو کتابونو، ایله پاڼو، سوري شویو کارډ پاڼو، فلاپي ډیسکیټونو (په هغه وخت کې چې کمپیوټر کارول کېږي) او نورو کې وساتل شي.

د لیجر جوړښت:

د لیجر اکاونټ یوه عمومي کارېدونکې بڼه په لاندې ډول وي:

Dr		Name of the Account		Ledger Folio No.		Cr	
Date	Particulars	Folio	Amount AFA	Date	Particulars	Folio	Amount AFA

د حسابدارۍ بنسټونو لارښود Fundamentals of Accounting Manual

د ژورنال او لیجر ترمنځ توپیر Distinction between Journal and Ledger

ژورنال له لیجر څخه په لاندې ډول توپیر کوي:

د توپیر بنسټ	ژورنال	لیجر
۱- د کتاب ډول	د اصلي یا لمرنۍ اینټري کتاب وي	د وروستۍ یا دویمې اینټري کتاب وي
۲- د چمتو کولو بنسټ	د راکړو ورکړو د سرچینوي اسنادو پر بنسټ چمتو کيږي	د ژورنال پر بنسټ چمتو کيږي
۳- د ریکارډ کولو پړاو	په ژورنال کې ریکارډ کول لمری پړاو وي	په لیجر کې ریکارډ کول دویم پړاو وي
۴- موخه	په دې کې راکړې ورکړې په نېټه واره بڼه ریکارډ کيږي	په دې کې راکړې ورکړې د یو ټاکلي اکاؤنټ د اغیزمن کیدو په بڼه وي
۵- جوړښت	په ژورنال کې پنځه کالمونه وي: ۱- نېټه ۲- ځانګړنې ۳- لیجر ګڼه ۴- ډیبیټ کچه ۵- کریډیټ کچه	په لیجر کې کټ مټ څلور کالمونه وي: ۱- نېټه ۲- ځانګړنې ۳- ګڼه ۴- کچه
۶- بیلانس	ژورنال په بیلانس کې نه وي	د لیجر ټول اکاؤنټونه (د نومینل اکاؤنټ پرته) په لیجر کې بیلانس لري
۷- بیان Narration	د هرې اینټري لپاره لیکل کيږي	نه لیکل کيږي
۸- د اینټري د ریکارډ کولو د پړاو نوم	په ژورنال کې د اینټري د ریکارډ کولو پړاو ته ژورنال کونه یا journalizing وايي	په لیجر کې د اینټري د ریکارډ کولو پړاو ته ځړونه یا posting وايي
۹- د وروستي اکاؤنټ یا final account د چمتو کونې بنسټ	ژورنال نیغ په نیغه د وروستي اکاؤنټ په چمتو کونه کې کار نه کوي	لیجر د وروستي اکاؤنټ په چمتو کونه کې کار کوي.

Illustration 2

On 1-4-2012 Atal Khan, a customer, paid cash AFA 950 on account of AFA 1,000. Journalize and post it into the ledger.

Solution:

Journal (Folio 2)

Date	Particulars	L.F.	Dr. (AFA)	Cr. (AFA)
2012 April 1	Cash A/c Dr To Atal Khan A/c (Being cash received from Atal Khan on account)	5 9	950	950

Date	Particulars	Folio	AFA	Date	Particulars	Folio	AFA
2012 April 1	To Atal Khan	2	950				

Cash Account (Folio 5)

Atal Khan Account (Folio 9)

Date	Particulars	Folio	AFA	Date	Particulars	Folio	AFA
				2012 April 1	By Cash A/c	2	950

ترکيبي اينټري Compound Entry

کله چې په يوه راکړه ورکړه کې له يو نه زيات اکاونټونه ښکېل وي او په ژورنال کې د يوې اينټري په حيث ليکل شوي وي، نو دغې يوې اينټري ته ترکيبي اينټري وايي. چې په لاندې درې لارو ريكارډ کيږي:

- i. د يو اکاونټ ډيبيټ کول او د دوه يا ډيرو اکاونټونو کريډيټ کول.
- ii. د دوه يا ډيرو اکاونټونو ډيبيټ کول او د يو اکاونټ کريډيټ کول.
- iii. د څو اکاونټونو ډيبيټ کول او د څو اکاونټونو کريډيټ کول.

Example of Compound Entry:

1.	Paid AFA 490 to Maiwand in full settlement of his account of AFA 500 Maiwand A/c Dr To Cash A/c To Discount Received A/c (Being cash paid to Maiwand in full settlement of his account)		500	490 10
2.	Received AFA 490 from Patmun in full settlement of his account of AFA 500 Cash A/c Dr Discount Allowed A/c Dr To Patmun A/c (Being cash received from Patmun in full settlement of his account)		490 10	500

شپږم څپرکی

ترايل بيلانس

Trial Balance

پېژندنه:

د ډبل انټري سيستم لاندې، د هرې راكړې وركړې لپاره د ديبيټ او كريدټ مساوي كچه د حساب په كتابونو كې ريكارډ كيږي. نو كه چيرته راكړې وركړې په سمه توگه ريكارډ شوي وي موږ ويلاى شو چې د ديبيټ ټولټال بايد د كريدټ له ټولټال سره مساوي وي. بيا هم كه چيرته د ليجر اكاونټونه په سمه توگه بيلانس شوي وي، د ديبيټ بيلانس لرونكو اكاونټونو ټولټال بايد د كريدټ بيلانس لرونكو اكاونټونو سره مساوي وي.

د ليجر اكاونټ بيلانس كول Balancing a Ledger Account

د اكاونټ بيلانس كول د يو اكاونټ د ديبيټ اړخ او كريدټ اړخ د ټولټال ترمخ له توپير څخه عبارت دى. كه د ديبيټ اړخ ټولټال زيات وي نو ديبيټ بيلانس "Debit Balance" ورته وايي. همدا شان كه د كريدټ اړخ ټولټال زيات وي نو كريدټ بيلانس "Credit Balance" ورته وايي. راځئ چې د يوې بيلگې په بيانولو سره په دې پوه شو:

Dr		Bank Account		Cr	
Particulars	Amount AFA	Particulars	Amount AFA		
To Capital A/c	50,000	By Purchase A/c	30,000		
To Sales A/c	60,000	By Wages A/c	5,000		
		By Electricity A/c	1,000		
		By Rent A/c	2,000		

كه دواړه اړخونه راټول كړو نو:

د ديبيټ اړخ ټولټال: AFA 110,000

د كريدټ اړخ ټولټال: AFA 38,000

توپير: AFA 72,000

د دغه بانك اكاونټ توپير ته Debit Balance وايي، ځكه چې د ديبيټ اړخ ټولټال زيات دى. چې د بيلانس كوني وروسته به په لاندې ډول بنودل كيږي:

Fundamentals of Accounting Manual د حسابدارۍ بنسټونو لارښود

Dr

Bank Account

Cr

Particulars	Amount (AFA)	Particulars	Amount (AFA)
To Capital A/c	50,000	By Purchase A/c	30,000
To Sales A/c	60,000	By Wages A/c	5,000
		By Electricity A/c	1,000
		By Rent A/c	2,000
		By Balance c/d	72,000
	110,000		110,000
	72,000		

نو په لنډه توګه وایو چې:

ترايل بيلانس په لیجر کې د ټولو ریکارډ شویو ګڼونو د بیلانسونو یو لړ دی چې د یوې ټاکلې مودې په پای کې چمتو کیږي.

د ترايل بيلانس چمتو کول Preparation of Trial Balance

د ترايل بيلانس د چمتو کولو لمری ګام د لیجر د ټولو ګڼونو بيلانس کول دي، وروسته د لیجر د ګڼونو بيلانسونه د ترايل بيلانس اړونده ډيبيټ او کریډيټ کالمونو ته وړل کیږي، او ټولټال یې راوځي چې د ډيبيټ د کالم ټولټال باید د کریډيټ کالم له ټولټال سره یوشان وي. د ترايل بيلانس په ډيبيټ او کریډيټ کالمونو کې د اکاونټونو څرګندیدنه داسې وي چې:

Assets, Expenses & Losses- Dr side

Liabilities & Gains- Cr side

In the books of Maiwand
Trial balance as on 31st March, 2012

Particulars	Dr Balance AFA	Cr Balance AFA
Capital		√
Creditors		√
Bills Payable		√
Sales		√
Provision for doubtful debts		√
Interest Received		√
Building	√	
Machinery	√	
Furniture	√	
Debtors	√	
Opening Stock	√	
Cash in hand	√	
Cash at bank	√	
Bills receivable	√	
Purchases	√	
Insurance	√	
Discount allowed	√	
Total	A	B

Illustration 3

د يو سوداگر مامور لاندې ټرايل بيلانس ناسم چمتو کړی دی، تاسو يې سم کړئ او په لنډو يې دليل هم ووايې.

Trial Balance as at 31/03/2012

Sl. No.	Heads of Account	L.F.	Debit Balance (AFA)	Credit Balance (AFA)
1	Capital			60,000
2	Stock at commencement		5,000	
3	Discount allowed			500
4	Commission received			700
5	Fixed assets			60,000
6	Sales		85,000	
7	Purchases			45,000
8	Return outward			1,000
9	Return inward		2,000	
10	Carriage inward			600
11	Carriage outward			700
12	Wages & salary		25,000	
13	Bills receivable		7,000	
14	Debtors		9,000	
15	Bills payable			7,000
16	Rent		3,000	
17	Interest paid			2,000
18	Cash		800	
19	Creditors		6,900	
20	Stock at the end		33,800	
	Total		177,500	177,500

اووم څپرکی

کیش بوک Cash Book

د کیش بوک مانا او څرنگوالی Meaning and Nature of Cash Book

کیش بوک Current asset دی. د یوې ادارې د مالي حالت لپاره د نغدو بیلانس یو مهم عنصر دی. د یو اکاونټینټ لپاره کیش عبارت دی له: کاغذي پیسې، سیکې، Money Orders, Bank Draft, Demand Deposits، چکونه او نور. خو دغه لاندې شیان کیش نه وي:

Postage Stamps, Post-dated cheques, Securities, Investment in Special Funds, Trade Advance to Employees and Dishonored Cheques.

کیش بوک: Cash Book

کیش بوک یو ژورنال شوی لیجر دی، چې په یو وخت د ژورنال او لیجر دواړو دندې ترسره کوي. د ژورنال سره یې ورته والی دا دی چې په کیش بوک کې هم د ژورنال پشان راکړې ورکړې په نېټه واره بڼه لیکل کېږي او د ژورنال پشان پکې نریشن هم بیانېږي. او د لیجر سره یې ورته والی دا دی چې کیش بوک هم د لیجر پشان اداره کېږي او د لیجر پشان د وروستۍ اینټري کتاب وي.

د کیش بوک ډولونه Kinds of Cash Book

کیش بوک بیلابیل ډولونه لري لکه:

- i. Single Column Cash Book- for recording cash transactions only.
- ii. Cash Book with Cash and Bank Columns or Double Columns Cash Book.
- iii. Cash Book with Cash, Bank and Discount Columns
- iv. Petty Cash Book- for recording petty expenses and receipts.
- v. Cash Receipt Book
- vi. Cash Payment Book

Single Column Cash Book:

کې لیکل کیږي Dr side په دې کیش بوک کې د نغدو راګرو ورګرو ریکارډ کیږي. ټول کیش رسیدونه په کېن لوري یانې
کې لیکل کیږي. Cr side او ټول کیش ورګرې په ټول لوري یانې

Dr					Cash Book (Single Column)					Cr				
Date	Particulars	V.No.	LF	Amount	Date	Particulars	V.No.	LF	Amount	Date	Particulars	V.No.	LF	Amount
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5					

پای

References:

Fundamentals of Accounting- University of Cambridge (International Examinations), Principles of Accountancy- Dr. Balbir Singh, Solutions Manual for use with Accounting- Robert F. Meigs & Walter B. Meigs.